

KIZILTEPE TİCARET VE SANAYİ ODASI

NUSAYBİN TİCARET VE SANAYİ ODASI

GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ ÜLKE RAPORU

2024

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
Coğrafi Konum	2
Siyasi ve İdari Yapı	3
Doğal Kaynaklar ve Çevre.....	4
2. GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM	4
3. DIŞ TİCARET	5
Genel Durum.....	5
İhracat	6
İthalat	7
4. TÜRKİYE İLE TİCARET	8
5. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	10
Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü.....	10

1. GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Güney Afrika Cumhuriyeti
Nüfus	59.308.690
Resmi Dili	İngilizce
Yüzölçümü	1.219.090 km2 (Dünya Bankası)
Başkent	Pretoria (İdari) Cape Town (Yasama) Bloomfontein (Yargı)
Yaygın görülen hastalıklar	HIV, tüberküloz, diyabet
Yönetim Şekli	Başkanlık Sistemi (Federal Devlet)
Devlet Başkanı	Cyril Ramaphosa
Para Birimi	Güney Afrika Randı

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının güney uç bölgesinde yer alan GAC, zengin bitki örtüsü çeşidi bakımından dünyada üçüncü sırada yer almaktadır. Bitki örtüsü genel olarak 5 bölüme ayrılır. Bunlar; ormanlar, savanlar, otlaklar, çöller ve makiler şeklindedir. Ormanlar tropik ve yarı tropik olmak üzere iki tipte olup, yağışların en fazla olduğu doğudaki dağ yamaçlarında yer alır.

Ülkede iklim bölgelere göre önemli değişiklik gösterir. Batıda Atlas okyanusu kıyılarında yer alan Western Cape bölgesinde Akdeniz iklimine benzer bir yapı vardır. İç kesimlerde kısmi yarıçöl iklimi ve kurak-soğuk kış ve yağmurlu yaz mevsimleri yaşanmaktadır. Doğuda Hint Okyanusuna kıyıları bulunan Kwazulu eyaletinde ise yüksek nem oranlarının görüldüğü yarıtropik bir iklim yaşanır. Kar yağışı oldukça ender ve sadece en yüksek bölgelerde görülebilmektedir.

Ancak, Güney Afrika'da su yetersizliği en büyük kıtlıklardan birisidir. İçme ve sulama amaçlı su ihtiyacı küçük göl ve ırmaklar ile göletlerden karşılanmaktadır. Bu durum ülkede alternatif enerji olarak termal santralleri (hidrokarbon veya kömür yakıtlı) vazgeçilmez kılmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Bölgenin Avrupa tarafından keşfi 1488 yılında Portekizli kaşif Bartholomeu Dias'ın Cape bölgesini dolaşması ile başlamıştır. Bölge, Hollanda ve İngiltere arasında güç mücadelesine sahne olmuştur. Yönetim şekli olarak, 1910 yılında Güney Afrika Birliği ve 1961 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti tesis edilmiştir. 1994 yılında geçici anayasa ile demokrasiye geçerek, yerli halk ülke yönetimini (Avrupa kökenlilerden) devralmıştır.

Mevcut anayasa 1996 yılında yürürlüğe konulmuştur. Ülkede yasama, yürütme ve yargı güçleri birbirinden ayrılmıştır.

GAC'nde merkezi bir ulusal devlet ve ayrıca 9 eyalet bulunmaktadır. Parlamento, Ulusal Meclis (national assembly) ve Eyaletler Milli Konseyi (national council of provinces) olmak üzere, iki kanattan oluşmaktadır. Ulusal yasama organı olan "Ulusal Meclis" 400 milletvekilinden oluşmakta ve 5 yılda bir doğrudan halk tarafından seçilmektedir.

Parlamentonun diğer kanadı olan Eyaletler Milli Konseyi ise, ülkedeki 9 eyaleti eşit sayıda temsilen toplam 90 üyeden oluşmakta ve doğrudan eyalet meclisleri ve yerel idare tarafından belirlenmektedir. Yasama sürecinin yanısıra merkezi Hükümetin icraatında, eyaletlerin menfaatlerinin dikkate alınıp alınmadığını gözetmekle sorumludur. (GAC Parlamentosu: <https://www.parliament.gov.za/>)

Öte yandan; genel seçimle yenilenen Ulusal Meclis ise, bünyesindeki siyasi partilerce aday gösterilen üyelerinden birini devlet başkanı olarak seçmektedir. Yürütmenin başı olan Devlet Başkanlığı görevi (<http://www.thepresidency.gov.za/>), beşer yıl süreyle en fazla iki defa üst üste yapılabilmektedir. Bir Başkan Yardımcısı bulunmaktadır.

Ülke yönetim gücünün büyük bir bölümü; Ulusal Meclis ile (devlet ve hükümet lideri konumundaki) Devlet Başkanının elindedir. Devlet Başkanının, Meclis'te oy kullanma hakkı bulunmamaktadır. Hükümet üyeleri de, Ulusal Meclis'teki milletvekillerinden oluşmaktadır. (bazı zorunlu durumlarda milletvekili olmayan bir-iki bakan dışardan atanabilmektedir) Eyalet Başkanlıkları ise, daha çok kendi eyaletlerindeki yerel sorumluluklara sahiptir.

GAC 9 eyalete ayrılmış olup bunlar; Gauteng, Western Cape, Kwazulu Natal, Eastern Cape, Northern Cape, Limpopo, Mpumalanga, Free State and the North West'dir.

Ülkenin idari başkenti Pretorya'dır. Devlet Başkanlığı ile ulusal düzeydeki Bakanlıklar ve bağlı kuruluşları Pretorya'da bulunmaktadır. Cape Town, Parlamentonun bulunduğu yasama başkentidir. Bloomfontein ise Yükek Mahkemenin bulunduğu yargı başkentidir. Diğer önemli şehirler Johannesburg, Durban, Port Elizabeth, Bloemfontein ve East London'dır.

GAC ekonomisinin en önemli eyaleti Gauteng'in endüstri, ticaret ve madencilik merkezi olarak toplam GSYİH içindeki payı %40 oranını bulmaktadır. Ekonomide ikinci önemli bölge KwazuluNatal olup, Durban şehri limanı odaklı yapısı ile turizm, tarım ve ağır sanayiye dayalı bir

ekonomiye sahiptir. Üçüncü olarak, Western Cape bölgesi daha sınırlı endüstri ve maden kaynağına sahip olmasına rağmen diğer eyaletlere göre daha tutarlı ekonomik performans göstermektedir. Bu bölgede tarım ve turizm konuları iyi işletilmekte olan alanlardır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Zengin doğal bitki örtüsü ve yaban hayvanı çeşitliliği, değerli madenlere olan ilgi nedeniyle gölgede kalmaktadır. Dünyanın en zengin doğal kaynakları bulunmaktadır. Başlıcaları; altın, platin, elmas, gümüş, kömür, demir ve kromdur.

2. GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM

	2019	2020	2021
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	351	302	329
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	0,1	-6,9	3,1
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar-\$)	5,997	5,067	5,443
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	4,1	3,2	3,1
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-3	2,1	-0,4

Serbest piyasa ekonomisine sahip GAC, gelişmekte olan pazar konumundadır. GAC'nin dünya ekonomisiyle bütünleşmesi 1994 yılında demokrasiye geçişiyle birlikte gerçekleşmiştir. Kurumsal altyapısı, gelişmiş ve çeşitlendirilmiş sanayii altyapısı, esnek döviz kuru politikası, istikrarlı enflasyon oranları, esaslı olarak yerel para birimi üzerinden borçlanmaya imkân veren derinliği, yüksek yurtiçi sermaye piyasaları gibi güçlü yanlarına rağmen; GAC'nin temel zafiyeti yüksek borçluluk oranıdır.

Korona virüs salgını ile oluşan arz ve talep yönlü daralmaya bağlı ekonomik kriz, bütçe gelir kalemlerinde ciddi ölçüde daralmaya sebep olmuştur. Söz konusu gelişmelerin, kamu borç yükünün daha fazla artmasını da beraberinde getireceği öngörülmektedir.

2020 yılı Şubat ayında açıklanan kamu bütçesinde toplam kamu borcunun, gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) %66'sına ulaşması öngörülmüştür. Ancak, Maliye Bakanına göre sözkonusu borçlanma ihtiyacının iç piyasadan karşılanma imkânı kalmamıştır. Hükümet, uluslararası finans kuruluşlarından salgınla mücadele kapsamında yaklaşık 7 milyar Dolar tutarında borçlanma öngörmüştür. Borçlanma gereksinimlerinin iç piyasadan karşılanamayacak boyuta geldiği açıklaması, ekonominin mali durumu açısından önem taşımaktadır. Zira, ülkenin ekonomik krizlere karşı dayanıklılığının önemli bir unsuru, döviz (ABD Doları) cinsinden borçlanmanın bugüne kadar kamu borcunun sadece %10'una tekabül etmiş olmasıdır. Önümüzdeki dönemde kamunun döviz borcu arttıkça ülkenin finansal şoklara karşı kırılganlığının da artacağı değerlendirilmektedir.

GAC Maliye Bakanı, kriz sonrasında kamu mali dengelerinin güçlendirilmesi ve ekonomik büyümenin sağlanması konusunda ülkenin önünde iki yol bulunduğunu; bu kapsamda pasif yöntem izlenir ve mevcut durum devam ettirilirse ülkenin yakın gelecekte borç krizine girmesinin

kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. Ancak aktif bir yöntemle güçlü bir yapısal reform programı yürütülür ve sıkı maliye politikaları uygulanırsa 2023/24 bütçe döneminde kamu borcunun tepe noktasına ulaşarak GSYİH'nın %87'sine sabitlenebileceğini açıklamıştır.

Merkez Bankasının temel politikası enflasyon ve döviz kurlarında ve dolayısıyla para piyasalarında istikrarı sağlamaktır. Merkez Bankası'nın enflasyon politikası, yıllık %3-6 bandında tutulmasını öngörmektedir. (www.resbank.co.za)

Ülkede, korona virüs salgınının etkilerinin nispeten az hissedildiği yılın ilk çeyreğinde dahi işsizlik oranı %30 seviyesindedir. İşsizlik oranının müteakip dönemde daha fazla artması beklenmektedir.

Ekonominin 2020 yılı değerlendirmesi: Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ekonomik Görünümü raporunda yaptığı 2021 Nisan dönemi güncellemesinde; Güney Afrika Cumhuriyeti'nin 2021 yılında %3,1 oranında büyüyeceği beklentisini açıklayarak, büyüme tahminini yukarı yönlü revize etmiştir. Ocak 2021'de açıklanan bir önceki tahmin ülke ekonomisinin 2021 yılında %2,8 oranında büyüyeceği yönündeydi. 2020 yılında Covid-19 salgını ile mücadele amacıyla sıkı ekonomik ve sosyal kısıtlamalar uygulayan GAC, yıl sonunda %7 oranında ekonomik daralma kaydetmiştir. Ülke ayrıca, 2020 yılında IMF'nin Covid-19 salgını ile mücadeleye yönelik olarak kullandığı acil durum finansman imkanları çerçevesinde, ilk kez IMF borçlanma programlarına başvurarak, 4.9 milyar Dolar tutarında borçlanmıştır. Diğer taraftan, altın, platin grubu madenleri gibi değerli metallerde yaşanan küresel fiyat artışına bağlı olarak vergi gelirlerinin beklenenin üzerinde gerçekleşmesiyle 2020 yılı sonunda yaşanan ekonomik daralma öngörülenin altında gerçekleşmiştir. Son dönemde, ülkenin 30 milyon doz Johnson & Johnson ve 20 milyon doz Pfizer aşısını temine yönelik olarak ilgili firmalarla yaptığı anlaşmalar çerçevesinde aşı tedarikinde kaydettiği aşama, ekonomik hayatın normal seyrinde devam etmesine yönelik pozitif beklentileri güçlendirmektedir. 2020 yılında yaşanan ekonomik güçlükler ülkenin ithalatında daralmayı da beraberinde getirmiştir. Ekonominin toparlanma sürecine girerek büyüme öngörülerinin güçlenmesi, ülkenin ithalatında da artışa imkan tanıyacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan, halen yüksek işsizlik oranı ve ülke ekonomisinde önemli ağırlığı olan KİT'lerin bütçeye getirdiği yük gibi yapısal sorunlar mevcudiyetini korumaktadır. (Pretorya Ticaret Müşavirliği)

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Sahra-altı afrika ülkelerine açılan kapı olarak da nitelendirilmektedir. GAC'ın bölge ülkeleri ile olan ticari ilişkilerinin son yıllarda derinlik ve yoğunluk kazandığı gözlenmektedir. Kıtada siyasi ve ticari alanda önemli uluslararası örgütlenmeler de hız kazanmış olup, GAC'ın bu alanlarda önemli yeri ve rolü bulunmaktadır.

İthalat politikası, uzun yıllar ikame ve sıkı tarife korumacılığı gibi ithalat sınırlamalarının ardından 1990'lı yıllardan itibaren liberalleşerek değişim geçirmiştir. Sahra-altı Afrika'ya yönelik transit ticaretin de ana geçiş noktalarındandır ve bu nedenle bölgeye açılan bir kapı olarak da konumlandırılmaktadır.

AB ülkeleri mevcut serbest ticaret anlaşmaları çerçevesinde pazara avantajlı erişim sağlamakta; AB'ye sağlanan avantajlar düzeyinde olmasa da, EFTA ve MERCOSUR ülkelerinin de tercihli

ticaret düzenlemeleri çerçevesinde birçok üründe pazara giriş avantajının bulunduğu görülmektedir.

Dış ticarettten sorumlu kurum Ticaret, Sanayi ve Rekabet Bakanlığı (Department of Trade, Industry and Competition-the DTIC- <http://www.dtic.gov.za/>)

İhracat

Trademap'ten alınan bilgiler kapsamında oluşturulan bilgilere göre aşağıdaki tabloda Güney Afrika Cumhuriyeti'nin 2020 yılında gerçekleştirmiş olduğu ihracatın sektörlere göre dağılımı yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere en fazla ihracat “Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller”, “Cevherler, cüruf ve kül”, “Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları” ve “Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; mineral” ürünlerinde gerçekleşmiştir.

ÜRÜN	İHRACAT DEĞERİ (BİN \$)
Toplam	85.686.133
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller	19.956.365
Cevherler, cüruf ve kül	12.742.767
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	8.357.224
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; mineral	6.878.870
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	4.922.428
Demir ve çelik	3.967.279
Yenilebilir meyve ve kuruyemişler; narenciye veya kavun kabuğu	3.823.560
Alüminyum ve bunlardan mamul eşya	1.610.553
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	1.513.409
Çeşitli kimyasal ürünler	1.502.128
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	1.235.519
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	1.113.665
Organik Kimyasallar	1.057.562
Demir veya çelikten eşyalar	971.696
İnorganik kimyasallar; değerli metallerin, nadir toprak metallerinin organik veya inorganik bileşikleri	904.109

Odun veya diğer lifli selülozik malzemelerin hamurları; geri kazanılmış (atık ve hurda) kağıt	772.160
Hububat	701.429
Bakır ve bunlardan mamul eşya	587.881
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	567.830
Sebze, meyve, sert kabuklu yemişler veya bitkilerin diğer kısımlarının müstahzarları	560.252
Kağıt ve karton; kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	546.472
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi	533.629
Çeşitli yenilebilir müstahzarlar	476.262

Kaynak: Trademap

İthalat

Aşağıdaki tabloda Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ithalat yaptığı ilk 20 ülkenin ithalat değerleri yer almaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en fazla ithalat yaptığı 3 ülke; Çin, Almanya ve ABD olmuştur.

Ülke	İthalat Değeri (\$)
Çin	14.268.921
Almanya	6.274.403
ABD	4.422.761
Hindistan	3.571.342
Suudi Arabistan	2.678.125
Nijerya	2.153.703
Tayland	2.137.863
Japonya	1.909.979
İtalya	1.759.180
İngiltere	1.690.220
Fransa	1.560.812
İspanya	1.488.840
Birleşik Arap Emirlikleri	1.198.554
Eswatini	1.096.828
Brezilya	1.062.072
Hollanda	954.459
İsviçre	953.148

Belçika	886.387
Viet Nam	877.792
Polonya	856.838

Kaynak:Trademap

Aşağıdaki tabloda en fazla ithalat yapılan ürünler ve toplam ithalatı içerisinde % değeri yer almaktadır. 2020 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en fazla ithalat yaptığı ürünler; “Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden”, “Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar”, “Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar” ve “otomobiller” olmuştur.

Ürün	İthalat Değeri (\$) 2020	Toplam İthalattaki Yeri (%)
Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	5.091.110	7,4
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.582.135	5,2
Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	2.465.116	3,6
Otomobiller	2.130.108	3,1
Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1.808.889	2,6
Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak	1.441.553	2,1
Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	1.206.684	1,7
Posta, damga vb. pullar; banknot, hisse senedi, çek defterleri, tahvil vb.	1.045.179	1,5
Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	546.443	0,8
Pirinç	541.000	0,8

Kaynak:Trademap

4. TÜRKİYE İLE TİCARET

G20 üyesi olan ve benzer kalkınma hedefleri bulunan Türkiye ve GAC arasındaki ikili ticari ve ekonomik ilişkilerin daha fazla geliştirilebileceği değerlendirilmektedir. GAC, ihracatımız için “hedef pazar”dır. (<https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar/hedef-ulkeler>) Bununla birlikte, pazara giriş;

Asya ve Avrupa Birliği ülkelerinin pazara girişteki rekabet avantajı, sanayi altyapısının gelişmiş olması ve piyasadaki yerleşik ilişkiler nedeniyle zorluklar içermektedir.

İki ülke arasında “Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (2000)” ve “Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (2005)” bulunmaktadır. Ancak, Avrupa Birliği ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunan GAC ile ülkemiz arasında STA bulunmamaktadır.

Aşağıdaki tabloda Güney Afrika Cumhuriyeti ile Türkiye arasındaki 3 yıla ait dış ticaret verileri yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere Güney Afrika Cumhuriyeti ile dış ticaret hacmimiz bütün yıllarda benzer miktarlarda gerçekleşmiştir. 2020 yılında 555.386.190\$ ihracat ile Güney Afrika Cumhuriyeti ihracat yaptığımız ülkeler arasında 57. Sırada yer almıştır. 77.702.407\$ ile ithalat yaptığımız ülkeler arasında ise 48. Sırada yer almaktadır.

	2018	2019	2020
İhracat (\$)	534.230.712	552.388.943	555.386.190
İthalat (\$)	1.381.536.762	757.589.178	775.702.407

Kaynak: TÜİK

Türkiye İhracatçılar Meclisi bilgilerinden alınan bilgilere göre aşağıdaki tabloda 2019-2020 yıllarında Türkiye’den Güney Afrika Cumhuriyeti’ne gerçekleştirilen ihracat değerlerinin sektörlere göre dağılımı yer almaktadır.

SEKTÖR	2019	2020	DEĞ.
Çelik	22.304,57	65.428,67	%193,3
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	10.025,36	5.752,39	-%42,6
Demir ve Demir Dışı Metaller	28.988,47	27.908,60	-%3,7
Deri ve Deri Mamulleri	4.334,60	2.930,58	-%32,4
Diğer Sanayi Ürünleri	59,88	249,60	%316,9
Elektrik Elektronik	43.490,26	45.422,19	%4,4
Fındık ve Mamulleri	4.999,35	4.669,61	-%6,6
Gemi ve Yat	41,16	36,52	-%11,3
Halı	12.445,86	13.177,78	%5,9
Hazır giyim ve Konfeksiyon	19.164,09	13.700,45	-%28,5
Hububat, Bakliyat, Yađlı Tohumlar ve Mamulleri	35.415,28	49.113,90	%38,7
İklimlendirme Sanayii	19.562,50	12.966,22	-%33,7
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	87.296,71	140.830,29	%61,3
Kuru Meyve ve Mamulleri	1.874,52	1.746,62	-%6,8
Madencilik Ürünleri	6.058,20	7.287,89	%20,3
Makine ve Aksamları	62.766,69	53.285,04	-%15,1
Meyve Sebze Mamulleri	1.469,66	705,64	-%52,0
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	11.438,63	14.920,39	%30,4
Mücevher	531,49	564,82	%6,3
Otomotiv Endüstrisi	129.814,12	64.275,07	-%50,5

Savunma ve Havacılık Sanayii	18.171,54	2.667,05	-%85,3
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	52,42	147,78	%181,9
Süs Bitkileri ve Mam.	28,71	1,75	-%93,9
Tekstil ve Hammaddeleri	31.529,02	25.650,12	-%18,6
Tütün	1.159,66	1.022,10	-%11,9
Yaş Meyve ve Sebze	377,72	922,10	%144,1
Zeytin ve Zeytinyağı	59,95	146,86	%145,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Türkiye’den Güney Afrika Cumhuriyeti’ne en fazla ihracat gerçekleştirilen kalemleri “Çelik”, “Otomotiv Endüstrisi” ve “Makine ve aksamları”ndan oluşmaktadır.

5. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

GAC, Afrika kıtasının en gelişmiş ekonomisi ve başta Sahra-altı Afrika olmak üzere kıtaya açılan bir ticaret kapısı olma özelliği taşımaktadır. GAC’nde temel ekonomik politikalar; yerli endüstrinin istihdamı artıracak ve sürdürülebilir büyüme hedeflerini yakalayacak şekilde geliştirilmesini, gerekli görülen durumlarda yerli sanayiye destekleyecek ithalat ve ihracat kısıtlamalarının getirilmesini ve yerleşme politikalarının özendirilmesini hedeflemektedir.

Nitekim, 2017’nin ilk çeyreğinde göreve gelen Devlet Başkanı Ramaphosa’nın koyduğu temel hedeflerden birisi 5 yıl içinde 100 milyar Dolar tutarında DYY’ın ülkeye çekilmesidir. İşsizlik, fakirlik ve az gelişmişlik gibi yerleşik sorunlarla mücadelede kamu-özel sektör işbirliğine önem vermektedir. Bu çerçevede gerek kıta gerekse ülke açısından en önemli hedeflerden birisi mevcut hammadde kaynaklarından en etkin şekilde yararlanabilmek üzere daha fazla sermaye ve teknoloji çekilmesi; kıtada uzmanlık ve yetkinliklerin geliştirilmesi; ayrıca gelişmiş ülkelerin en iyi uygulamalarının transfer edilmesidir. Buna ilaveten, hammadde ve emtia üretiminin ekonomideki ağırlığı nedeniyle fiyat dalgalanmalarına karşı kırılganlığın azaltılmasını teminen ara ve nihai ürün üretimine daha fazla ağırlık verilmesi de öncelikli görülmektedir.

Ayrıca, yatırımlara yönelik tek pencere uygulaması (InvestSA) ile bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması ve yatırımın önündeki engellerin giderilmesine yönelik iyileştirmeler yapılmaktadır. Sanayi altyapısı gelişmiştir. (<http://www.investsa.gov.za/>)

GAC, gelişmiş ülkelerden yatırım için geniş ilgi görmektedir. Ekonomi programında ülkenin orta vade planı (Accelerated and Shared Growth Initiative for South Africa) önemli yer teşkil etmektedir. Programa göre, pazar ekonomisine dayalı olan GAC ekonomisinin bu yapısının süreceği ve kamu-özel sektör ortaklıklarının da özendirilmeye devam edeceği vurgulanmaktadır. Ulaştırma ve enerji alanlarında önemli kamu yatırımları sözkonusudur. Bu çerçevede, ekonomik büyümeyi tetikleyecek bir hamle olarak yeni dönem altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Altyapı yatırımlarının bir ölçüde GAC hazinesinden ve uluslararası finansman kuruluşlarının fonlama imkânlarından yararlanılarak karşılanması beklenirken, bu hususta esas olarak kamu-özel sektör işbirliğinin hayata geçirilmesi öngörülmektedir. GAC altyapı yatırım programında enerji, bilgi-iletişim altyapısı, tarım ve tarımsal ürün işleme, şehirleşme-akıllı şehirler ve sosyal konut projeleri gibi alanlar öne çıkartılacaktır. (<https://sidssa.org.za/>; <https://sidssa.org.za/publications/>)

BM'nin gündeminde önemli yeri olan Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (Millenium Development Goals) sekiz başlık altında toplanmakta olup, bu hedefler içinde en önemli coğrafya Sahra Altı Afrika olarak görülmektedir. Dünya ticareti ile daha fazla bütünleşme, yoksulluğun azaltılması ve sağlık konularını da içine alan bu hedefler bölgeyi küresel ilgi odağı haline getirmiştir.

Ayrıca, Afrika Birliği'nin 2063 yılları hedefleri çerçevesinde, doğal kaynakların kıta içinde işlenmesi, emek-yoğun üretim sektörlerinin geliştirilmesi, tarımsal üretkenliğin artırılması ve okyanus ekonomisinin genel ekonomiye katkısının geliştirilmesi öne çıkmaktadır. Bu itibarla, Güney Afrika da kazan-kazan mantığı çerçevesinde, özellikle altyapının geliştirilmesine yönelik en iyi uygulamaların paylaşılması, üretimde verimliliğin artırılması, küçük ve orta ölçekli firmaların geliştirilmesi gibi alanlarda yabancı yatırımların katkısını aramaktadır.

Dünya ekonomisinde önemli yeri olan Çin, Hindistan ve ABD gibi ülkeler de küresel gelişmelere bağlı olarak GAC ve Sahra Altı Afrika'ya bakış açılarını ve yaklaşımlarını geliştirmeye yönelmiştir. Çin ve ayrıca Hindistan'ın GAC pazarında etkinlikleri diğer ülkelerin ilerisine geçmiştir. Çin'in daha ziyade yatırım ve şirket ortaklıklarına yöneldiği gözlenmektedir.

Öte yandan, son yıllarda özellikle politik riskler, büyüme performansı ve diğer temel ekonomik göstergelerdeki bozulmanın da etkisiyle DYY girişlerinde azalma görülmektedir. Ülkeye giren doğrudan yabancı yatırım tutarı, 2008 yılında 9,9 milyar Dolar seviyesindeki zirve noktasından, 2019 yılında 4,6 milyar Dolara gerilemiştir. (Dünya Bankası). Yabancı sermaye yatırımlarında İngiltere (%46) önde gelmektedir. (<http://www.sanews.gov.za/south-africa/sa-uk-strengthen-tiesdespite-brexite>).

Dünya Bankası'nın 2020 yılı "İş Yapma Kolaylığı" sıralamasına göre GAC, 190 ülke içinde 84. iş kurma kolaylığı sıralamasında ise 139. sırada yer almıştır.